

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

ספר יהושע

פרק ד

שתיים עשרה האבנים

ראשי פרקים:

ממצב של 'גויה' למצב של 'עם' ♦ שלושה מיני אבנים היו ♦ האבנים ששם יעקב מראשותיו ♦ מתורת חוץ לארץ לתורת ארץ ישראל ♦ העולה לארץ ישראל מקבל נשמה חדשה ♦ שלוש פעמים כנגד שלושה עיקרים ♦ לשון זירוז מיד ולדורות ♦ הנסים הרבים שנעשו באותו היום ♦ למה הכל ביום אחד? ♦ ביום אחד ניתן להיגאל

יהושע בְּעִינֵי כָל יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ כְּאִשֶּׁר יֵרְאוּ אֶת מֹשֶׁה כָּל יְמֵי חַיָּיו.¹

חזרת מי הירדן למקומם

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: צֹוֶה אֶת הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וַיֵּצְאוּ מִן הַיַּרְדֵּן: וַיֵּצֵאוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן: וַיְהִי בַעֲלוֹת כָּעֲלוֹת הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן נִתְקוּ כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הַחֲרֻבָּה וַיֵּשְׁבוּ מִי הַיַּרְדֵּן לְמִקְוָמָם וַיָּלְכוּ כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתֵיר".

הקמת האבנים בגלגל

"וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בְּגִלְגָּל בְּקֶצֶה מִזְרָח וַיִּיחֻ: וְאֵת שְׁתֵּים עָשָׂר הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן הַיַּרְדֵּן הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָּל: וַיֹּאמֶר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאַלְוּ בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת אֲבוֹתָם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה: וְהוֹדַעְתֶּם אֶת בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בִּיבֶשֶׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶת מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד עַבְרַתְכֶם כְּאִשֶּׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקֵיכֶם לַיִם סוֹף אֲשֶׁר הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ עַד עַבְרָנוּ: לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת יְד ה' כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יֵרָאֶתְם אֶת ה' אֱלֹקֵיכֶם כָּל הַיָּמִים".

ממצב של 'גויה' למצב של 'עם'

בפתח הדברים נבקש לעמוד על שינוי קל בין פרקנו לפרק הקודם בנוגע לכינוי שניתן לישראל בשעה שעברו את הירדן. בפרק הקודם למדנו על נס קריעת מי הירדן, וכך נאמר: "וַיַּעֲמֵדּוּ הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי הָאֲרוֹן בְּרִית ה' בַּחֲרֻבָּה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הַכֵּן וְכָל יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בַּחֲרֻבָּה עַד אֲשֶׁר תָּמוּ כָּל הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן".¹ ואילו בפרקנו נאמר: "וְהַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי הָאֲרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תָּם כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל הָעָם כָּל הַיָּמִים".

פרק ד

ציורי לקיחת האבנים מהירדן

"וַיְהִי כְּאִשֶּׁר תָּמוּ כָּל הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: קַחוּ לָכֶם מִן הָעָם שְׁנַיִם עָשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד מִשִּׁבְט: וַצֹּוֹ אוֹתָם לֵאמֹר שְׂאוּ לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן מִמַּצֵּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים הַכִּין שְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בְּמִלּוֹן אֲשֶׁר תִּלְיִנוּ בּוֹ הַלִּילָה: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל שְׁנַיִם הָעָשָׂר אִישׁ אֶחָד הַכִּין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד מִשִּׁבְט: וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עֲבְרוּ לִפְנֵי אֲרוֹן ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶל תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שִׁכְמוֹ לְמַסְפֵּר שְׁבָטִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי יִשְׁאַלְוּ בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם: וְאָמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרַתוּ מִימֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' בְּעֶבְרֵי בִירְדֵּן נִכְרַתוּ מִי הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם".

ביצוע הצו

"וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי עָשָׂר אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ לְמַסְפֵּר שְׁבָטִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְרוּם עִמָּם אֶל הַמִּלּוֹן וַיִּנַּחֲסוּ שָׁם: וּשְׁתֵּים עָשָׂר אֲבָנִים הָקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצֵּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי אֲרוֹן הַבְּרִית וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה".

מעבר העם בירדן

"וְהַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי הָאֲרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תָּם כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל הָעָם כָּל הַיָּמִים כְּאִשֶּׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּמְהֲרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ: וַיְהִי כְּאִשֶּׁר תָּם כָּל הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן ה' וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם".

מעבר החלוצ לפני העם

"וַיַּעֲבְרוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שְׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה חֲמִשִּׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵם מֹשֶׁה: כְּאַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי ה' לְמַלְחָמָה אֶל עֲרֻבוֹת וַיִּיחֻ: בְּיוֹם הַהוּא גָדַל ה' אֶת

¹ יהושע ג, יז.

המזבח שנעקד עליו יצחק, ושם אותן מראשותיו, ונעשו כולן
אבן אחת, ונרמז לו בזה שעתידים לעמוד ממנו שניים עשר
שבטים שיתמזגו ויתאחדו כאחד.

מתורת חוץ לארץ לתורת ארץ ישראל

הציווי על לקיחת שתיים עשרה אבנים מן הירדן ביום שבו עברו
את הירדן, נזכר כבר בספר דברים, וכך נאמר:

"וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה
אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם: וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתָּ לָּךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשָׁדַתָּ
אֹתָם בְּשִׂיד: וְכָתַבְתָּ עָלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבֶר
לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֶה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אָרֶץ זָבַת חֶלֶב
וְדָבַשׁ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֶיךָ אֲבֹתֶיךָ לְךָ... וְכָתַבְתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת
כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּבֵּ"ב"⁹.

תיאור ארץ ישראל כ'ארץ זבת חלב ודבש' בהקשר זה נראה
משונה. מה ענין כתיבת התורה על האבנים לשבחה של ארץ
ישראל?

נראה לומר, שמשה רבנו מבשר לעם בפסוקים אלה, כי המעבר
מחוץ לארץ לארץ ישראל מחייב הבנה חדשה בתורה. עד עתה
למדו ישראל מהי 'תורת חוץ לארץ' וכעת עומדת להתגלות
תורה חדשה-ישנה - 'תורת ארץ ישראל'. לכן נאמר בפסוק הבא:

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַלֵּהנִים הָלוֹזִים אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת וּשְׁמַע
יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לְעָם לַה' אֱלֹהֶיךָ"¹⁰.

היום הזה, שבו עברו ישראל את הירדן, הוא כגמר מתן תורה,
ובו זכו ישראל להיות ל'עם ה'".

העולה לארץ ישראל מקבל נשמה חדשה

רבי אברהם אזולאי, סבו של מרן החיד"א, כותב בספר "חסד
לאברהם"¹² כי אדם העולה לארץ ישראל מקבל נשמה חדשה,
כלל ישראלית, ששורשה בעולמות עליונים יותר, וזו לשונו:

"האדם, כשהוא בחוץ לארץ היתה לו נפש מעולם האופנים,
וכשזכה ונכנס לארץ בא לו נפש חדשה מעולם היצירה ומתלבש
בתוך הנפש הישנה שהיתה לו, ובלילה הראשונה שישן בארץ
יוצאות ב' הנפשות ועולות למעלה, ובחזרה אינה חוזרת אלא
החדשה בלבד".

ונראה שזהו ההבדל בין מלאכי חוץ לארץ לבין מלאכי ארץ
ישראל, וכפי שנאמר בבראשית¹³ ביחס ליעקב אבינו שעה שיצא
מארץ ישראל לחרן, "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שִׁבְעָה וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה... וַיַּחֲלֹם
וְהָנָה סֹלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרָאשׁוּ מַגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה וְהָנָה מִלְּאָכִי
אֱלֹקִים עֲלִים וַיְרִידִם בֹּ"ו, וברש"י מבואר:

⁹ ראה פרקי דרבי אליעזר פרק לה.

¹⁰ דברים כז, א-ח.

¹¹ דברים כז, ט.

¹² סוד לאברהם מעין שלישי, נהר יב.

¹³ בראשית כח, י-יב.

אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּמְהָרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ: וְהָיָה כְּאֲשֶׁר תָּם
כָּל הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן ה' וְהַלֵּהנִים לִפְנֵי הָעָם"².

פעם אחת עם ישראל מכונה 'הגוי' ופעם שניה עם ישראל
מכונה 'העם'.

המילה 'גוי' רומזת ל'גויה', שהיא הופעת הגוף כמות שהוא לפני
שנזרקה בו נשמה, כמאמר ה' לרבקה "וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם
בְּבֶטְנְךָ"³. בעזרת ה' בהמשך נעמוד על שינוי זה, הרומז למעבר
המשמעותי שעברו ישראל ממצב של 'גויה' למצב של 'עם', אך
תחילה נקרא את הפסוקים.

שלושה מיני אבנים היו

עם ישראל ניצב בפתח הכניסה לארץ ישראל, לאחר מעבר
הירדן, ומצווה לקחת שניים עשר אנשים, נציג מכל שבט
בישראל, וכל אחד מהם יקח אבן אחת על כתפו.

הגמרא בסוטה⁴ אומרת:

"שלושה מיני אבנים היו: אחד שהקים משה בארץ מואב, שנאמר:
'בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר' וגו', ולהלן הוא
אומר: 'וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת' וגו'..."

ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן, שנאמר: 'ושתיים עשרה אבנים
הקים יהושע בתוך הירדן'.

ואחד שהקים בגלגל, שנאמר: 'ואת שתיים עשרה האבנים האלה
אשר לקחו' וגו'".

שלוש פעמים⁵ הקימו ישראל אבנים:

א. באחד בשבט, כאשר חזר משה לבני ישראל על התורה
ופירשה להם בשבעים לשון, הקים אבנים בארץ מואב.

ב. האבנים שהקים יהושע בתוך הירדן, ושם נשארו בקביעות
לזיכרון לבני ישראל שעברו שם אבותיהם את הירדן.

ג. האבנים שהקים משה בגלגל. אבנים אלו הובאו אף הן מן
הירדן, ומהן הקימו ישראל מזבח בהר גריזים והר עיבל וכתבו
עליהן את כל התורה בשבעים לשון⁶, ופירקו את המזבח והביאו
את האבנים לגלגל, ושם נשארו בקביעות⁷.

האבנים ששם יעקב מראשותיו

למעשה פגשנו את סוגיית האבנים כבר אצל יעקב אבינו,
בצאתו לחרן, שם נאמר: "וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם
מִרְאשֵׁיתוֹ"⁸, וכתבו חז"ל⁹ שלקח שתיים עשרה אבנים מאבני

² יהושע ד, י-יא.

³ בראשית כה, כג.

⁴ סוטה לה ע"ב.

⁵ בתוספות ד"ה שלושה מיני אבנים כתבו בשם הירושלמי, שנחלקו התנאים
בדבר: יש אומרים כברייתא, שאבני המלון ואבני הר גריזים חד הן, ויש
אומרים שארבעה מיני אבנים היו, ולפי זה אבני הר גריזים והר עיבל ואבני
המלון אינן אותן אבנים.

⁶ ראה סוטה לב ע"א.

⁷ רש"י ד"ה בגלגל סוטה לה ע"ב.

⁸ בראשית כח, יא.

לשון זירוז מיד ולדורות

בפרקנו אנו פוגשים פעמים רבות לשון 'ציווי', 'נְצִוּוּ אוֹתָם לֵאמֹר', 'וַיַּעַשׂוּ כִּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ', 'כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְדָבַר אֶל הָעָם כָּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ', 'צִוָּה אֶת הַכֹּהֲנִים נְשֹׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וַיַּעֲלוּ מִן הַיַּרְדֵּן: וַיַּצִּו יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר', וכבר לימדנו רש"י¹⁸ כי "אין צו אלא לשון זרז מיד ולדורות", ללמדנו שהציווי הנזכר כאן איננו פרטי חד פעמי, אלא לדורות עולם. העבודה הרוחנית הנדרשת בעת המעבר מחוץ לארץ לארץ ישראל, היא עבודה מתמדת שלוקחת דורות על גבי דורות.

הנסים הרבים שנעשו באותו היום

הגמרא בסוטה¹⁹ אומרת, שבאותו הלילה נעשו נסים רבים, וזו לשונה:

"בא וראה כמה נסים נעשו באותו היום: עברו ישראל את הירדן, ובאו להר גריזים ולהר עיבל יתר מששים מיל, ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם, וכל העומד בפניהם מיד נתרו, שנאמר: 'את אימתי אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם' וגו', ואומר: 'תפול עליהם אימתה ופחד... עד יעבר עמך ה'..."

ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד, וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר: 'באר היטב'; והעלו עולות ושלמים ואכלו ושתו ושמחו, וברכו וקללו, וקיפלו את האבנים ובאו ולנו בגלגל, שנאמר: 'והעברתם אותם עמכם והנחתם אותם במלון', יכול בכל מלון ומלון? תלמוד לומר: 'אשר תלינו בו הלילה', וכתוב: 'ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקח וגו'."

נסים רבים נעשו לישראל ביום שבו עברו את הירדן:

א. נבקעו מי הירדן ונעמדו כנד.

ב. באותו היום הגיעו להר גריזים והר עיבל, מרחק של יותר משישים קילו מטר.

ג. בכל הדרך הרחוקה שעברו לא היה להם שום מעכב, ומי מאומות העולם שהעז לנסות להפריע להם בדרכם, מיד התקלקלו מעיו והוציא רעי מרוב פחד.

ד. מלבד זאת, באותו היום הספיקו גם לברך ולקלל, על הר גריזים והר עיבל, ולבנות את המזבח ולהעלות עליו שלמים ועולות ולאכול ולשמוח.

למה הכל ביום אחד?

על דברי חז"ל אלו יש לשאול: מה באו ללמדנו ברשימת נסים זו? ואם יורשה לנו, נבקש להוסיף ולשאול: מה ראה הקב"ה לשדד את מערכת הטבע כדי שיספיקו ישראל למלא משימות רבות כל כך ביום אחד, ומה החשיבות בזה? מה היה קורה אם היו עושים זאת בשבוע או בחודש?

"מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו".

המעבר מארץ העמים לארץ ישראל דורש מעמד מיוחד של כריתת ברית על שמירת המצוות וכתובת התורה כולה מחדש 'באר היטב'. וכבר אמר רבנו הרצ"ה¹⁴, כי אין הארץ תלויה במצוות אלא המצוות הן התלויות בארץ. ארץ ישראל קדושה בקדושה עצמית גם בלי המצוות, ולכן זכתה לכינוי 'ארץ הקודש', 'ארעא קדישא'¹⁵.

שלוש פעמים כנגד שלושה עיקרים

המהרש"א¹⁶ מבאר למה רומזים שלוש הפעמים שבהן נצטוונו לקחת שתיים עשרה אבנים, וכה דבריו:

"יש לעיין בזה, מה טעם אבנים של משה שהקים, דאותן של יהושע בגלגל מפורש, 'כי ישאלון גו' אשר נכרתו מי הירדן גו' לזכרון לבני ישראל עד עולם', וכן שהניחם במי הירדן, קאמר מטעם זה 'ויהיו שם עד היום הזה'..."

כתב 'בעל העקרים', באמונתנו שלושה הם העיקרים ויסודי האמונה, והם: תורה מן השמיים ומציאתו יתברך ברוך הוא המחפש עולמו, ושכר ועונש.

והאבן הוא רמז בכל מקום על היסוד ועיקר, כמו 'אבן פינה', 'משם רועה אבן' גו'. וקאמר ג' מיני אבנים, לרמז על הג' יסודי האמונה: אבנים של משה - לרמז על יסוד התורה שנכתב עליהן מפי משה שהורידה משמים.

ובאותם שבגלגל, והן עצמן שבנו מהן מזבח בהר עיבל, אשר שם נאמרו הקללות והברכות שהם השכר והעונש בקיום התורה ובהעברת התורה שנכתבה עליהן.

ואותן שהקים בתוך הירדן - להורות על מציאותו ויכולתו לחדש עולם באות אשר נכרתו מי הירדן מפני ארון."

רבי יוסף אלבו ב"ספר העקרים"¹⁷ מעמיד את עיקרי האמונה על שלוש - מציאות ה', תורה מן השמים ושכר ועונש - וכנגדן מכוונות שלוש הפעמים שבהן נצטוו ישראל לקחת שתיים עשרה אבנים, כדלהלן:

א. האבנים שהקים משה בארץ מואב רומזות לתורה שניתנה על ידי משה מן השמים.

ב. האבנים שהקים יהושע בתוך הירדן, לזיכרון נס קריעת הירדן, רומזות למציאות ה'.

ג. האבנים שהקים משה בגלגל, אשר מהן הקימו ישראל מזבח בהר גריזים והר עיבל ושם נאמרו הקללות והברכות, רומזות לשכר ועונש.

¹⁴ ראה שיחות הרצ"ה שמות עמ' 26.

¹⁵ ראה כפתור ופרח פרק י'.

¹⁶ מהרש"א חידושי אגדות סוטה לה ע"ב.

¹⁷ ספר העיקרים, הקדמה.

¹⁸ רש"י ויקרא ו, ב.

¹⁹ סוטה לו ע"א.

ביום אחד ניתן להיגאל

לפנינו מסע ארוך, איננו מחפשים "שלום עכשיר" או "משיח עכשיר", אלא עבודה מאומצת מתוך ציפיה גדולה ונכונות מתמדת להיות 'פועלים עם אל'. ציפיית ישועה, פירושה הבנה שבכל רגע ראוי לבוא משיח ומתוך כך עשיה מאומצת כדי להיות ראויים לכך כפרטים וכאומה²⁰. אלפיים שנות משיח התחילו בתקופתם של רב ושמואל, כאשר ירדו לבבל, לפני כאלף ושמונה מאות שנה. בדרך היו אינקוויזיציות, שואות, משיחי שקר, ועוד. בכל הימים הללו ראוי ואפשר היה שיבוא משיח, אך הופעתו הממשית של המשיח תלויה במעשים. ביום שבו עברו ישראל את הירדן למדנו יסוד גדול וחשוב - עולם שלם יכול להיבנות ביום אחד!

אפשר לחדש את הברית, לבנות עולם של תורה, עולם של שכר ועונש ובנין המקדש - הכל ביום אחד, לא 'פלא מה' דבר, אך כדי לזכות לכך צריך להיות ראויים, וכדי להיות ראויים עלינו להיכנס ל'תהליך'. אמנם נכנסנו לארץ ישראל, אך בזה לא תמה גאולתנו. זהו הצעד הראשון ועוד נכוננו לנו שנים של כיבוש וחלוקה. לפנינו תקופת השופטים ותקופת המלכות, ויכול להיות שגם תהינה גלויות נוספות - גלות בית ראשון, וגלות בית שני. אך כל נבהל, כי כשנהיה ראויים, הכל יכול לשוב לתיקונו ביום אחד.

נראה לומר, שריכוז המאורעות ביום אחד הוא למעשה מעין ברק של הכרזה והצצה אל היעדים האלקים שאליהם צועדת האומה. ביום קריעת הירדן באה הארה מיוחדת של החזון והייעוד, מעין קריאת כיוון אלקית שנועדה לכוון ולהוביל, לטהר ולזקק את השאיפות והציפיות של האומה בצעדיה הראשונים על אדמת נחלתה, כדלהלן:

- א. ביום זה אנו פוגשים את עיקרי האמונה, כמבואר במהרש"א.
- ב. ביום זה אנו פוגשים השראת שכינה גדולה על נהר הירדן תוך שידוד מערכת הטבע למען ישראל.
- ג. ביום זה אנו פוגשים בעוצמה רבה את השגחת ה' עלינו מפני כל אויב ומתנקם, באהבתו אותנו.
- ד. באותו היום הספיקו ישראל להגיע למקום הברכה והקללה ולחדש את הברית בין ה' לישראל על קיום מצוות התורה.
- ה. באותו היום הספיקו לכתוב את התורה כולה בשבעים לשון על שתיים עשרה האבנים.
- ו. באותו היום הספיקו להעלות שלמים ועולות לפני ה', ולאכול ולשמוח מתוך תודה גדולה על כל הטובה שגמלם.
- העובדה שהכל נעשה ביום אחד, מלמדת כי הכל מהלך אחד - כניסה לארץ ישראל, שכר ועונש, התפשטות התורה וכו' - הכל שייך לאותה המגמה. ולבסוף, הקמת המזבח בגלגל והעלאת השלמים והעולות רומזות, לעניות דעתי, להקמת בית ה'.

²⁰ ראה עולת ראה ח"א עמ' רעט.